

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕКРЕАЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМАЛЬНИХ МІНЕРАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ КУРОРТНИМИ ГОТЕЛЯМИ

©2023 ПАРФІНЕНКО Т. О.

УДК 338.48-6:615.838
JEL: Q26; L83

Парфіненко Т. О. Особливості та перспективи рекреаційного використання термальних мінеральних джерел курортними готелями

Російське вторгнення в Україну та пандемія COVID-19 актуалізували необхідність переосмислення рекреаційного використання термальних мінеральних джерел курортними готелями з метою лікування наслідків повоєнних травм, психологічної реабілітації та відновлення здоров'я. Вирішення цих проблем потребує посилення ролі рекреаційних підприємств і курортних готелів у відновленні здоров'я населення за рахунок розширення напрямків їх господарчої діяльності та формування інвестиційної привабливості національного курортно-рекреаційного продукту на світових ринках. У роботі особливу увагу приділено визначенню фізичних і хімічних властивостей термальних мінеральних джерел, що є важливим компонентом при розробці методів оздоровлення та створенні специфічних програм відновлення здоров'я. З'ясовано просторову структуру розподілу термальних мінеральних джерел за регіонами світу. Визначено основні види закладів з термальними мінеральними джерелами, які надають рекреаційні, оздоровчі та лікувальні послуги. Крім того, встановлено обсяг фінансових збитків, яких зазнали заклади з термальними мінеральними джерелами внаслідок пандемії COVID-19, а також визначено динаміку обсягу та прогноз зростання світового ринку термальних мінеральних джерел, що зумовлено потребою у відновленні здоров'я. За результатами проведеного дослідження встановлено, що термальні мінеральні джерела є унікальним природним ресурсом. Їх рекреаційне використання є основним видом діяльності багатьох курортних готелів. Внаслідок російської агресії та пандемії COVID-19 відбулося зміщення акцентів у функціонуванні курортних готелів від релаксації та відпочинку в бік лікування та реабілітації, що сприятиме відновленню затребуваності курортно-рекреаційних послуг у повоєнний період. Таким чином, підвищення попиту на оздоровчі, лікувальні та рекреаційні послуги дасть можливість розширити рекреаційне використання термальних мінеральних джерел, оновити меню послуг і стати більш привабливими для залучення інвестиційного капіталу.

Ключові слова: термальні мінеральні джерела, пандемії COVID-19, російська агресія, курортні готелі, рекреаційне використання.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 27.

Парфіненко Тетяна Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри міжнародної електронної комерції та готельно-ресторанного бізнесу, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: t.parfinenko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7442-9027>

UDC 338.48-6:615.838
JEL: Q26; L83

Parfienko T. O. The Features and Prospects of Recreational Use of Thermal Mineral Springs by Resort Hotels

The Russian invasion of Ukraine and the COVID-19 pandemic have actualized the need to rethink the recreational use of thermal mineral springs by resort hotels in order to treat the consequences of post-war injuries, psychological rehabilitation and health restoration. Solving these problems requires strengthening the role of recreational enterprises and resort hotels in restoring the health of the population by expanding the directions of their economic activity and forming the investment attractiveness of the national resort and recreational product in world markets. The publication pays special attention to determining the physical and chemical properties of thermal mineral springs, which is an important component in the development of healing methods and the creation of specific health recovery programs. The spatial structure of the distribution of thermal mineral springs by regions of the world is clarified. The main types of establishments with thermal mineral springs, which provide recreational, healing and therapeutic services, are determined. In addition, the amount of financial losses suffered by institutions with thermal mineral springs as a result of the COVID-19 pandemic is determined, as well as the dynamics of volume and forecast of growth of the world market of thermal mineral springs, due to the need to recover health, is identified. According to the results of the study, it is found that thermal mineral springs are a unique natural resource. Their recreational use is the main activity of many resort hotels. As a result of the Russian aggression and the COVID-19 pandemic, there was a shift in emphasis in the functioning of resort hotels from relaxation and rest towards treatment and rehabilitation, which will help restore the demand for resort and recreational services in the post-war period. Thus, the increase in demand for the health-recovering, medical and recreational services will make it possible to expand the recreational use of thermal mineral springs, update the menu of services and become more appealing for attracting investment capital.

Keywords: thermal mineral springs, COVID-19 pandemics, Russian aggression, resort hotels, recreational use.

Fig.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 27.

Parfienko Tetiana O. – PhD (Pedagogy), Associate Professor of the Department of International E-Commerce and Hotel and Restaurant Business, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: t.parfinenko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7442-9027>

Споконвічно людство веде пошук шляхів відновлення здоров'я, вступаючи в боротьбу з хворобами та швидкоплинністю життя. «Зброєю» від багатьох недугів у всі часи вважалася

сама природа, цілющі властивості якої ефективно використовували ще наші предки.

В умовах пандемії COVID-19 та російського вторгнення в Україну значна частина захворювань

загострилась, поширились нервові розлади та травми, пов'язані з бойовими пораненнями та стресами. Актуальною підтримкою сектора охорони здоров'я, який несе відповідальність за відновлення здоров'я та реабілітацію населення в повоєнний період, має стати курортно-рекреаційна сфера, а саме – рекреаційне використання природних мінеральних джерел, які допоможуть поліпшити стан здоров'я постраждалим від російської агресії.

Рекреаційне використання природних мінеральних джерел для зміцнення здоров'я, гарного самопочуття та профілактики захворювань називають *бальнеотерапією*, яка є складовою бальнеології. Основним напрямом бальнеотерапії є купання в басейнах і прийняття ванн з мінеральною водою. Крім цього, до бальнеотерапії відносять: пиття мінеральної води, вдихання парів мінеральної води, грязьові огортання, парові ванни, гідротерапію, масаж та інші природні засоби для оздоровлення тіла, розуму і духу.

Терапевтичний ефект термальної мінеральної води полягає у зміцненні імунітету, лікуванні нервової системи, хронічної втоми, опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи тощо. Вода має особливий вплив на шкіру, поліпшує її загальний стан, тому широко використовується в косметологічній практиці. Застосування природних мінеральних джерел з профілактичною метою спрямоване на поліпшення якості життя, особливо при захворюваннях суглобів та психоемоційних розладах.

Зважаючи на широкий спектр унікальних властивостей термальних мінеральних вод і посилення уваги до здоров'я, можна спрогнозувати збільшення попиту на експлуатацію термальних мінеральних джерел і розширення курортного бізнесу, заснованого на використанні готельними підприємствами природних ресурсів. Це диктує необхідність вивчення особливостей і перспектив рекреаційного використання термальних мінеральних джерел курортними готелями, що сприятиме диверсифікації напрямків господарчої діяльності та підвищенню конкурентоспроможності підприємств готельного обслуговування.

Аналіз наукових публікацій із зазначеного питання свідчить про недостатню вивченість рекреаційного використання термальних мінеральних джерел курортними готелями. Так, питання використання природних рекреаційних ресурсів розглядалось у роботах О. Бейдика [1], А. Краєвської, О. Мороза, Б. Грабовецького [2], Л. Черчик [3] та ін. Автори звертають увагу на те, що використання рекреаційних ресурсів представляє собою збалансоване функціонування взаємопов'язаних і взаємообумовлених складових, таких як природно-рекреаційні умови території та їх використання.

При вивченні зазначеної проблеми було також помічено зростаючу зацікавленість науковців питаннями специфічних властивостей термальних вод та

їх використанням з терапевтичною метою. Основні ідеї зазначеного підходу знайшли своє відображення в роботах С. Альберті, А. Тоніла та Г. Де Феліпа (S. Alberti, A. Tonolo, G. De Felip) [4] К. Бабова, А. Кисилевської, О. Нікіпелова [5], І. Лемко зі співавторами [6] та ін. Дослідники наголошують на тому, що саме фізико-хімічний склад води в поєднанні з конкретними показаннями для лікування впливає на певні патологічні стани.

Водночас природні води можуть бути і небезпечними для людини. Так, у зарубіжних виданнях описано випадки спалахів інфекційних захворювань у SPA-басейнах, термальних басейнах, джакузі, гідромасажних ваннах тощо [7–9]. Науковці пояснюють це наявністю в мінеральній воді інфекційних агентів, і запобігти цьому можливо через фахові знання про склад води та контроль за обробкою басейнів, до яких постачається мінеральна вода.

Також слід зазначити, що зараз майже всі бальнеологічні курорти переживають нову хвилю популярності. Бальнеологічні ресурси є обов'язковим маркером SPA-комплексів, а наявність SPA в курортно-готельних комплексах є необхідною складовою інфраструктури та інструментом конкурентоспроможності.

Основні аспекти сучасного використання бальнеологічних ресурсів як чинника ефективного функціонування готельних комплексів розглянуто в роботах М. Рутинського [10], О. Шаповалової та Ю. Сапи [11], С. Пересечної та М. Петрової [12], Н. Марченко та І. Дітріх [13] та ін.

Вважається також, що мінеральні води завжди були джерелом енергії, бадьорості, краси та молодості. Тому саме з цим багато дослідників пов'язують збільшення попиту на SPA-послуги. [14–16].

Крім того, зростаючу зацікавленість бальнеологічними процедурами науковці пояснюють бажанням людей дотримуватися здорового способу життя, а також необхідністю у відновленні здоров'я через пандемію COVID-19 та реабілітації постраждалих від російської агресії. Попри широке висвітлення питань щодо ефективної експлуатації термальних мінеральних вод, проблеми рекреаційного використання термальних джерел курортними готелями в науковій літературі залишаються розкритими недостатньо, тому потребують подальших досліджень.

Метою статті є науково-практичне обґрунтування використання термальних мінеральних джерел готельними курортами. Для досягнення поставленої мети було окреслено такі завдання:

- ✦ проаналізувати специфічні властивості термальних мінеральних джерел;
- ✦ визначити рекреаційне використання термальних мінеральних джерел;
- ✦ розглянути економічні показники ринку термальних мінеральних джерел.

Використання термальних мінеральних джерел з метою лікування, оздоровлення та рекреації існує вже тисячі років. Про цілющі властивості термальної мінеральної води склалися міфи та легенди, а духовні традиції, пов'язані з водою, збереглися і до нині. Так, різні культури впродовж століть надіялися гарячі джерела магічною або духовною силою для містичного пробудження, пиття для причастя, миропомазання, фізичного зцілення та різноманітних релігійних ритуалів, включно з хрещенням.

Першими, хто помітив значущість води для здоров'я, були давні греки та римляни. Вони вже на той час розрізняли бані для відпочинку, профілактики захворювань (парильні) та для лікування (бальнео). Успадкувавши від грецької культури підходи до здоров'я та благополуччя, римляни набагато більше просунулись у реалізації оздоровчих практик. Вони будували монументальні громадські терми з великими курортними будинками, що включали зони для лазень, сади, стадіони, спортивні зали, туалети, приміщення для масажу та оздоровчі заходи. На таких курортах купання у природних термальних джерелах використовувалося як метод лікування та оздоровлення. Так зароджувалися перші бальнеологічні курорти.

З давніх часів курорти створювалися в місцях, які були багаті на природні рекреаційні ресурси. До природних рекреаційних ресурсів відносять рельєф, клімат, водні, бальнеологічні та грязьові ресурси, біологічні рекреаційні угіддя та ресурси, природно-пізнавальні ресурси тощо. В цілому, використання рекреаційних ресурсів представляє собою комплекс заходів, спрямованих на організацію відпочинку та оздоровлення певного контингенту людей протягом визначеного часу.

Наразі сучасні SPA-готелі активно використовують природні рекреаційні ресурси, створюючи унікальні пропозиції, які складаються не тільки з відпочинку, а й із оздоровлення. Для більшості курортних готелів основним природним джерелом є термальні мінеральні джерела, а також грязі та клімат. Вказані ресурси використовуються як мінеральні ванни, душі, обливання, обтирання, аплікації, грязьові ванни, кліматотерапія тощо.

Майже всі SPA-курорти розташовані в мальовничих місцевостях і регіонах. Вони приваблюють гостей неповторними природними ландшафтами та краєвидами, а також поєднанням старовинної та сучасної архітектури, унікальними історичними та культурними пам'ятками. Вибір тієї або іншої місцевості для відпочинку головним чином залежить від соціально-економічних ознак потенційних споживачів здорових послуг, таких як: вік, діяльність, стать, місце проживання, рівень культури, освіченість тощо. Відповідно до цього одні гості обирають тиху медитаційну атмосферу для саморефлексії, де можна розслабитися і сфокусуватися на внутрішніх потребах, інші – орієнтуються на інтерактивні пропозиції,

а треті віддають перевагу сімейному відпочинку з водними атракціонами, кемпінгами та іншими додатковими видами діяльності.

Рекреаційне використання мінеральних вод передбачає не тільки оздоровлення, але й лікування та реабілітацію. Наприклад, у деяких країнах Європи водотерапія визнається складовою медициною за умови, що цей метод лікування підтримується урядом, контролюється та відшкодовується витратами на охорону здоров'я. Але слід зазначити, що більшість країн не визнають такий метод лікування, відповідно, і фінансова підтримка на бальнеотерапію постійно зменшується, хоча термальні води, як і раніше, відіграють центральну роль у секторах охорони здоров'я та оздоровчого туризму [17].

Термальні води – це повністю природні мінеральні води з терапевтичним або оздоровчим ефектом, що витікають з термальних джерел, незалежно від її температури [18]. Відповідно до Європейської директиви 2009/54/ЄС природні мінеральні води визначаються як мікробіологічно корисні та такі, що мають природне походження. Такі води, передусім, відрізняються вмістом мінералів, мікроелементів та природною чистотою. Зазначені характеристики надають воді цілющих властивостей, які сприяють відновленню здоров'я та враховують такі параметри: фізико-хімічні, мікробіологічні (відсутність патогенних мікроорганізмів і паразитів), гідрологічні та геологічні [19]. Означені властивості мінеральних вод визначаються міжнародними та національними нормативними документами.

Таким чином, усі лікувальні мінеральні води підлягають стандартизації та сертифікації. Як зазначає директор Державної установи «Український науково-дослідний інститут медичної реабілітації та курортології Міністерства охорони здоров'я України» К. Бабов, українські стандарти лікувальних мінеральних вод відрізняються від європейських. Це пов'язано з тим, що європейські та міжнародні нормативні бази не враховують того різноманіття лікувальних вод, які є в Україні, і не всі європейські вимоги можна пристосувати до національних нормативних документів. А на мінеральні води для зовнішнього застосування взагалі існує зовсім невелика кількість нормативної документації, тому що не в усіх країнах такі води регламентуються [5].

Для точного призначення термальних мінеральних вод необхідно знати реальний вміст біологічно активних компонентів та сполук, оскільки саме вони визначають направленість лікувального використання. Отже, конкретний терапевтичний ефект термальної мінеральної води тісно пов'язаний з мікробною різноманітністю та різними фізичними та хімічними характеристиками, такими як: рН, запах, температура, загальна мінералізація, концентрація солей і природа іонних компонентів.

Висока температура та підвищена концентрація мінералів термальних джерел не є сприятливим середовищем для проживання багатьох мікроорганізмів. Тому тих, що пристосувалися до екстремальних умов, називають екстремофілами. Одним із класичних прикладів є риба *Julimes Pupfish*, яка живе в гарячих джерелах з температурою до 45 °С. До екстремофілів відносять також водяного равлика та різноманітні водорості, якими харчується риба *Julimes Pupfish*. Температура гарячих джерел є занадто високою для більшості людей, не кажучи вже про організми, яким неможливо вижити в такій воді. Ще одними мешканцями термальних джерел є зелені та синьо-зелені колонії одноклітинних фотосинтезуючих рослин, які знаходяться в багатьох мінеральних водах і часто використовуються як скраби або маски для тіла та шкіри. Грязі та торфи теж активно застосовуються для оздоровлення. Вони мають власний комплекс видів мікробіомів, який є унікальним для кожного гарячого джерела.

Перше, з чим людина стикається при безпосередньому контакті з термальною мінеральною водою, це – запах. Деякі геотермальні мінеральні води містять речовини із сильним характерним запахом, такі як: сірководень (класичний запах «тухлих яєць»), залізо, сіль, магній, мідь та інші сполуки. Ці запахи та смаки пов'язані з унікальним складом кожного джерела. Наявність у воді певних видів мікробіомів також може сприяти вираженню запаху, особливо коли вони розкладаються. Прихильники геотермальних вод можуть за запахом вирізнити присутність різних мінералів у воді або навіть саме джерело. Безумовно, деякі води є неприємними на запах, проте вони є корисними за своїм походженням. Запах для термальних джерел не є індикатором цінності та унікальності води для оздоровчого застосування [20].

За хімічним складом природні мінеральні води поділяються на гідрокарбонатні, сульфатні, хлоридні, хімічно складні або змішані, які містять домінуючі іони вищезгаданих вод приблизно в однаковій кількості: гідрокарбонатно-сульфатно-хлоридні, сульфатно-хлоридно-гідрокарбонатні, хлоридно-сульфатно-гідрокарбонатні тощо. Кожен хімічний склад води пов'язаний з певним терапевтичним показанням. Наприклад, сульфатні води показані при ревматичних і опорно-рухових, шкірних, гінекологічних і респіраторних захворюваннях; вуглекислі води показані для кровоносної системи та захворювань шлунково-кишкового тракту; бікарбонатні термальні води показані при захворюваннях органів дихання, сечостатевої та ендокринної систем і хвороб шлунково-кишкового тракту [9]. Ці характеристики залежать від їх відповідного літоструктурного та тектонічного контексту або географічного положення.

Мінеральний склад термальних вод відрізняється від складу мінеральних. Це пов'язано з тим, що термальні мінеральні води залягають більш глибоко в

товщі земної кори порівняно з мінеральними водами. Виходячи з лікувальних властивостей термальні джерела розрізняють таким чином:

- ✦ термальні джерела з гіпертонічними водами – ці води багаті солями, мають тонізуючу дію;
- ✦ термальні джерела з гіпотонічними водами – виділяються завдяки низькому вмісту солей;
- ✦ термальні джерела з ізотонічними водами – заспокійливі води [21].

Важливою характеристикою термальних вод є температурний режим. Нагрівання води пов'язано з розташуванням її в місцях вулканічної активності. Саме завдяки близькому контакту води з магматичними породами і відбувається підвищення температури. Виділяють: субтермальні води (20–36 °С), термальні води (36–42 °С) та гіпертермальні води (понад 42 °С). Крім того, розрізняють термальні теплі води (20–37 °С), гарячі (37–50 °С) і киплячі (понад 100 °С).

В Україні найбільшу кількість термальних вод з високою температурою зосереджено в Ужгородській, Мукачівській, Берегівській, Іршавській, Хустсько-Виноградівській, Тячівській та Свалявській курортно-рекреаційних зонах. Нині на Закарпатті існує 29 родовищ і 80 окремих свердловин субтермальних, термальних, гіпертермальних вод і розсолів. Здебільшого вони представлені азотними, метановими, вуглекислими термами переважно хлоридно-натрієвого складу, у тому числі є йодо-бромні.

На думку науковців, найбільш ефективні для зовнішнього застосування води з температурою 35–45 °С. Їх цінність полягає в тому, що вони не потребують додаткового охолодження чи нагрівання, що саме і приводить до зниження природного вмісту газів, радіоактивності, рН тощо. Існує думка, що дуже гаряча вода є корисною для здоров'я, але вона є помилковою [6]. Термальні води слід оцінювати в бальнеологічному відношенні, а не за їх особливо високою температурою. Температурний режим пов'язаний з генетичним походженням і деякою мірою надає воді певного лікувального значення, але здебільшого важливими характеристиками природних вод залишаються їх склад і властивості (вміст кремнієвої кислоти, лужна реакція, перенасиченість азотом тощо) [6].

Майже всі термальні джерела приносять користь для здоров'я, тому їх часто називають «лікувальними». Термальні води та розсоли при відповідному їх розведенні можна використовувати у вигляді мінеральних ванн і в басейнах. Під час купання вода безпосередньо проникає через шкіру, а потім циркулює по всім тканинам тіла, насичуючи їх мінералами, киснем та іншими цінними речовинами. Для використання термальних джерел з оздоровчою та гігієнічною метою застосовуються природні та штучні басейни. Ефективним методом лікування є «контрастне купання». Воно передбачає перехід із гарячого басей-

ну в холодний у встановленій послідовності з урахуванням переваг для здоров'я. Деякі заклади самостійно розробляють детальні приписи щодо купання, наприклад: 10 хвилин у дуже гарячій ванні, а потім 1 хвилину у крижаній воді для стимуляції імунної системи. Також віддається перевага вільному вибору басейна та температури. Спеціалісти рекомендують поєднувати купання в басейнах з масажем, фізіотерапією, електротерапією, гідротерапією, інгаляціями та спеціальними дієтами [6].

Купання в басейнах з термальною водою є оновленим і перспективним інструментом профілактики, реабілітації та зміцнення здоров'я. Водночас, не всі води з гарячих джерел є безпечними. Деякі з них містять шкідливі елементи, такі як миш'як або фтор. Вирізняють мінерали, які корисні в невеликих кількостях, але небезпечні при надмірному використанні. Тому сьогодні окремі заклади з термальними джерелами надають детальний лабораторний аналіз хімічного складу води, а також рекомендації щодо купання та пиття.

Варто зазначити, що зростаюча популярність термальних джерел іноді може призвести і до недоброчесності з боку SPA-готелів. Усе частіше стали зустрічатися випадки, коли готелі чи курорти рекламують себе як термальні комплекси, а фактично використовують підігріту питну воду з під крану. Тобто «унікальність» цієї води не має нічого спільного зі справжніми термальними мінеральними джерелами. Важливо розуміти, що «термальне купання» в деяких регіонах означає «купання в геотермальних мінеральних водах» з використанням води з гарячих джерел, тоді як в інших регіонах це означає «купання в теплій воді» з підігрітою водопровідною водою, яку можна знайти в будь-якому готелі чи курорті. Тому дуже часто можна зіткнутися з тим, що деякі курорти в разі відсутності справжніх мінеральних джерел з метою отримання певних переваг додають мінерали у звичайну підігріту воду [20].

Загалом рекреаційне використання термальних джерел передбачає поєднання відпочинку, оздоровлення, лікування, а також релігійних і культурних традицій. У цьому контексті варто зазначити що чимало SPA-готелів враховують національні особливості, деякі заклади пропонують своїм клієнтам окремі зони або дні для купання жінок, чоловіків чи навіть цілих родин. Так, наприклад, у багатьох регіонах одягати одяг під час купання – не обов'язково, проте в інших бути оголеним, навпаки, – суворо заборонено. Це пов'язано з тим, що певні регіони мають давні культурні традиції, яких слід дотримуватися та шанувати. Людям, які часто подорожують з метою оздоровлення, варто пам'ятати про релігійні та культурні традиції тієї країни, куди вони збираються їхати, оскільки недотримання певних норм може бути образливим або навіть каратися законом.

Більша частина термальних мінеральних закладів у всьому світі представлена замиськими об'єктами, які призначені для купання та плавання. Здебільшого вони орієнтовані на місцеві ринки і мають відносно низьку плату за вхід. Проте приблизно чверть закладів з термальними мінеральними джерелами є високої категорії та розраховані на туристів. Ці установи, крім традиційних купань, пропонують додаткові SPA-послуги, на які припадає набагато більша частка надходжень галузі термальних мінеральних джерел – 66%. Тільки протягом 2015–2017 рр. середньорічне збільшення доходу закладів з термальними мінеральними джерелами та SPA-послугами складало 7,4% проти зростання на 0,5% установ, які не мають SPA-послуг [22].

Усі заклади з термальними мінеральними джерелами належать до прибуткових, комерційних підприємств, які пов'язані з оздоровчим, рекреаційним і терапевтичним використанням води. Ці заклади працюють як бізнес-підприємства, і до них не входять установи, що не мають спеціальних споруд для купання і не беруть плату за надання послуг. Заклади, які використовують гарячу воду замість природної термальної води, також не належать до цієї категорії. Вирізняють такі заклади термальних мінеральних джерел, які надають рекреаційні, оздоровчі та лікувальні послуги (табл. 1).

Слід зазначити, що статистика доходів закладів з термальними мінеральними джерелами враховує всі надходження, отримані підприємствами вищевказаних категорій, тобто не лише доходи від термальних мінеральних ванн і процедур, а й доходи від купання, плавання, SPA, а також оздоровчих та інших послуг, які пропонують заклади. Таким чином, усі заклади з термальними мінеральними джерелами можна поділити на дві категорії: 1) заклади з термальними мінеральними джерелами; 2) заклади з термальними мінеральними джерелами та SPA. Ці дві сектори можуть перехрещуватися між собою та надавати схожі послуги. Пропонуємо розглянути ці категорії більш детально.

Заклади з термальними мінеральними джерелами без SPA-послуг. Зазвичай це об'єкти для відпочинку та купання. До них відносять: онсени (гарячі джерела) у Японії, термальні басейни й аквапарки в Латинській Америці, а також басейни з термальною водою, що поширені в Ісландії [23].

Заклади з термальними мінеральними джерелами та SPA-послугами. Це заклади, які пропонують купання та інші процедури з термальною мінеральною водою та додаткові SPA-послуги, такі як: масаж, догляд за обличчям, гідротерапія тощо. До них належать курорти та санаторії, що здебільшого знаходяться в Європі та використовують термальну мінеральну воду для лікування. Велика частина курортів з гарячими джерелами також зосереджена в Китаї та Тайвані. Вони пропонують додаткові SPA-послуги поряд із термальною мінеральною водою, купанням і

Види закладів термальних мінеральних джерел

Рекреаційні	Оздоровчі	Лікувальні
Басейни з термальною мінеральною водою	Купання у ваннах з термальною мінеральною водою	Курорти та санаторії, що використовують лікування термальними мінеральними водами
Аквапарки на основі термальної мінеральної води	Курорти на основі термальної мінеральної води	
Курортні готелі з басейнами з термальною мінеральною водою	Курорти та санаторії таласотерапії	
Термальні курорти або курорти з гарячими джерелами		

Джерело: складено за [23].

релаксацією. Їхні доходи також враховуються як частина показників SPA-сектора, і відносяться до загальної економіки оздоровлення [23].

Індустрія термальних і мінеральних джерел значною мірою зосереджена в Азійсько-Тихоокеанському регіоні та в Європі, що відбиває багатовікову історію лікування та оздоровлення на основі води в цих двох регіонах. У 2020 р. на першу двадцятку країн (які переважно зосереджені в цих двох регіонах) припадало 93% світового ринку. На Китай і Японію разом припадає 55% світових доходів і 73% усіх установ. Лише в Японії, де нараховується приблизно 20 879 онсенів, розташовано майже дві третини всіх термальних мінеральних джерел у світі. Інші провідні ринки включають велику кількість європейських країн із тисячолітньою історією використання термальних мінеральних вод з лікувальною і терапевтичною метою, а також Сполучені Штати Америки, Тайвань і Бразилію.

За оцінками Глобального інституту здоров'я, у 2017 р. кількість термальних мінеральних джерел у світі за регіонами складала 34 057 джерел у 127 країнах. На той час ці підприємства заробили 56,2 млрд дол., і в них працювало близько 1,8 млн осіб. А у 2020 р. кількість термальних мінеральних джерел значно зросла і вже дорівнювала 34 099 у 130 країнах (рис. 1). Проте якщо порівнювати дохід від підприємств з термальними мінеральними джерелами, то у 2019 р. він складав 64,0 млрд дол., а у 2020 р. – 39,1 млрд дол. [24], що свідчить про значні збитки в секторі оздоровлення.

Купання в термальних мінеральних джерелах приваблює чимраз зростаючий сегмент споживачів, які прагнуть гармонії з природою, надають перевагу альтернативним методам лікування або потребують реабілітації та профілактики захворювань. Про це свідчить зростання кількості термальних мінеральних джерел у світі. Тільки протягом 2018–2020 рр. було відкрито принаймні 115 нових термальних мінеральних джерел, і хоча низку проектів було призупинено через пандемію, 17 із них все ж таки вдалося відкрити у 2020 р. Наразі у 130 країнах налічується 34 099 гарячих джерел, а в розробці перебуває понад 140 нових проектів. На думку експертів, спад має тим-

часовий характер, і до 2025 р. очікується дуже сильне річне зростання на рівні 18% [26] (рис. 2).

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило дійти таких висновків. Встановлено, що термальні мінеральні джерела є унікальним природним ресурсом, який людина з давніх часів використовує з оздоровчою та рекреаційною метою. Кожне гаряче джерело є неповторним і має особливий спектр мінералів та фізико-хімічних властивостей. Основним видом використання гарячих джерел є купання, що реалізовується за різними методиками. Сучасні курортні готелі, крім ван з гарячою водою, пропонують безліч послуг, таких як: фізіотерапія, душі, масаж, фітотерапія, ароматерапія тощо. Таким чином, здебільшого рекреаційне використання термальних мінеральних джерел курортними готелями було спрямоване на загальне оздоровлення та поліпшення самопочуття. Проте непрості реалії сьогодення, які пов'язані з російською агресією та наслідками пандемії COVID-19, привели до зміни ставлення до термальних мінеральних джерел.

По-перше, відбулося переосмислення пріоритетів. Життя та здоров'я стали неповторною цінністю. Якщо раніше турбота про себе розглядалася як розкіш або егоїстичний чи легковажний вчинок, то зараз – це необхідність, завдяки якій людина здатна повноцінно функціонувати, виконувати свої обов'язки та протистояти негативним впливам зовнішнього середовища.

По-друге, зростаюча потреба у здоров'ї може стати переломною подією у сфері готельних послуг, яка приведе до зміни статусу курортних готелів. Попит на оздоровчі пропозиції буде постійно збільшуватися. У такій ситуації курортні готелі стануть ретрансляторами послуг, які спрямовані не тільки на розваги та відпочинок, а головним чином – на профілактику та реабілітацію, де основним лікувальним чинником будуть виступати природні ресурси, у тому числі термальні мінеральні води.

По-третє, функціонування готелів у такому режимі потребує розроблення нових програм відновлення здоров'я постраждалих через пандемію

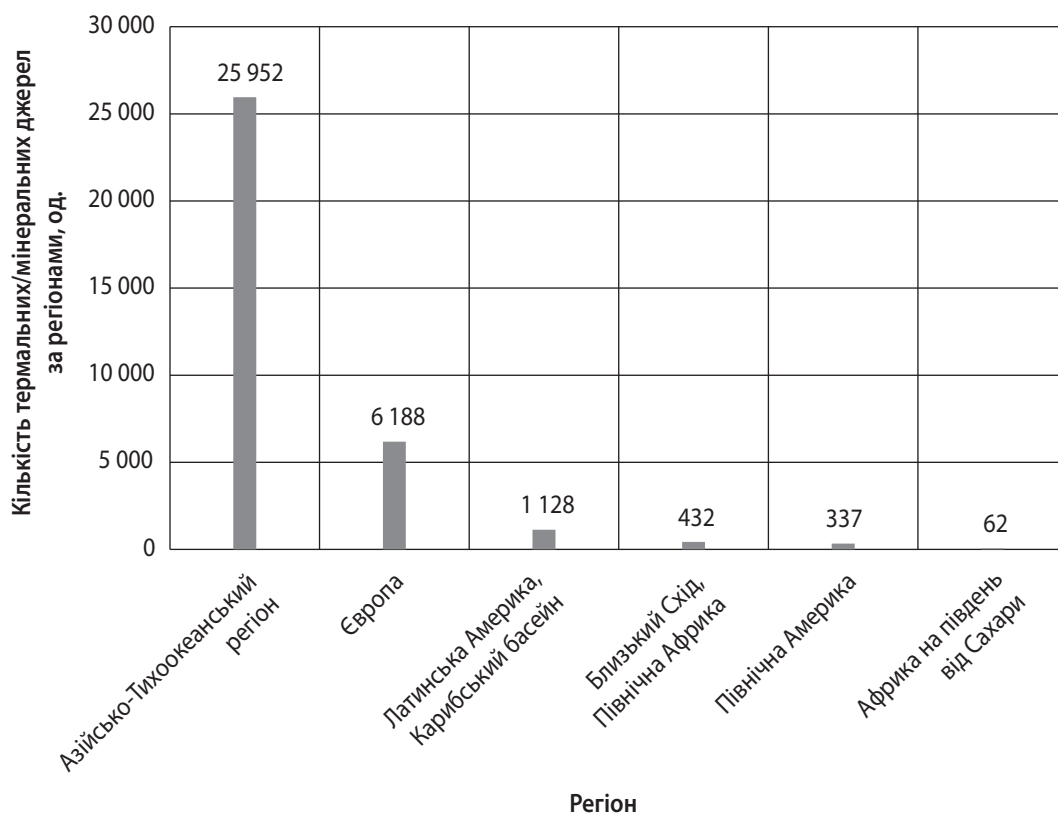

Рис. 1. Розподіл термальних і мінеральних джерел за регіонами світу, 2020 р.

Джерело: складено за [25].

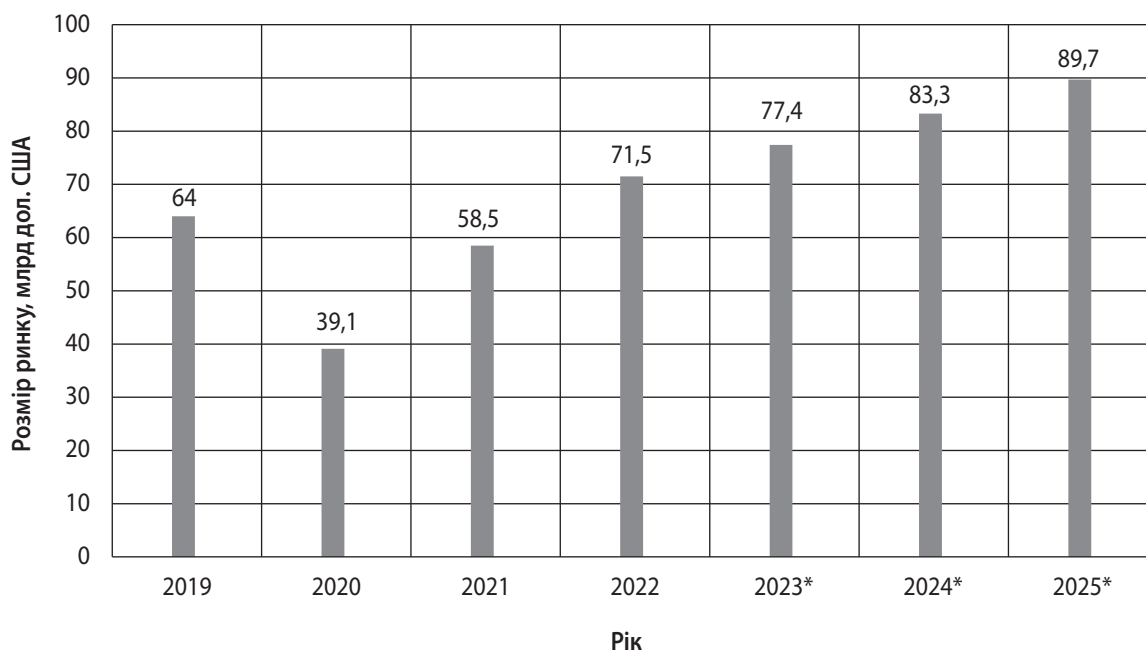

Рис. 2. Обсяг і прогноз зростання світового ринку термальних/мінеральних джерел (млрд дол. США)

Примітка: * – прогноз.

Джерело: складено за [27].

COVID-19 та бойові дії, у яких акцент буде робитися на поліпшенні сну, відновленні душевної рівноваги, реабілітації після важких поранень і психічних травм. Такий погляд на сучасне рекреаційне використання термальних мінеральних джерел є інноваційним

і перспективним. Він допоможе курортним готелям відновити свої позиції на ринку готельної індустрії.

У подальшому дослідженні доцільно буде розглянути створення бренду курортних готелів з термальними мінеральними джерелами з метою експор-

тування національних товарів і послуг завдяки вагомим брендам. Це допоможе створити інвестиційну привабливість, сприятиме соціально-економічному розвитку дистинацій і створенню додаткових робочих місць. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування : монографія. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2001. 395 с
2. Краєвська А. С., Мороз О. О., Грабовецький Б. Є. Рекреаційні ресурси санаторно-курортних підприємств: сутність та перспективи використання : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2013. 184 с.
3. Черчик Л. М. Наукові підходи до класифікації туристично-рекреаційних ресурсів. (2015). URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10027/3/klas_ttp.pdf
4. Alberti S., Tonolo A., De Felip G. Preliminary observations on the microbial flora of thermal waters of Viterbo in the nature of sulfobacteria. *Rendiconti-Istituto superiore di sanita*. 1959. Vol. 22. P. 1018–1024.
5. Бабов К., Кисилевська А., Нікіпелова О. Лікувальні води: сучасний стан міжнародної та національної нормативної бази. *Стандартизація. Сертифікація. Якість*. 2011. № 5. С. 3–11.
6. Лемко І. С., Киртич Л. П., Жарнікова Р. С., Фекийшгазі Б. М. Термальні мінеральні води Закарпаття. *Медична гідрологія та реабілітація*. 2003. Т. 1. № 2. С. 91–95. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/41350/11-Lemko.pdf?sequence=1>
7. Leoni E., Catalani F., Marini S., Dallolio L. Legionellosis associated with Recreational Waters: A Systematic Review of Cases and Outbreaks in Swimming Pools, Spa Pools, and Similar Environments. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2018. Vol. 15. Iss. 8. Art. 1612. DOI: 10.3390/ijerph15081612
8. Paduano S. et al. Microbial biodiversity of thermal water and mud in an Italian spa by metagenomics: A pilot study. *Water Science and Technology: Water Supply*. 2018. Vol. 18. Iss. 4. P. 1456–1465. DOI: <https://doi.org/10.2166/ws.2017.209>
9. Pascoal-Ferreira P. et al. Are There Benefits from Thermal Bacteria for Health? The Hydrogenome Role. *Water*. 2021. Vol. 13. Iss. 11. Art. 1439. DOI: <https://doi.org/10.3390/w13111439>
10. Рутинський М. SPA-курорт як інноваційний тип рекреаційних закладів і суспільно-географічні тенденції розбудови мережі SPA-курортів у західному регіоні України. *Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини»*. 2008. Вип. 24. С. 298–306. URL: <https://infotour.in.ua/rutytsky2.htm>
11. Шаповалова О., Сапа Ю. Сучасні тенденції розвитку «SPA» і «WELLNESS» туризму. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2013. № 1042 С. 154–158. URL: <http://international-relations-tourism.karazin.ua/resources/21d6d811ba061fe07b6266655419c44a.pdf>
12. Пересічна С. М., Петрова М. Тенденції розвитку СПА-індустрії в Україні // *Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації : тези доповідей VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Київ, 9–10 квітня 2020 р.). Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2020. С. 50–52.
13. Марченко Н. І., Дітріх І. В. Перспективи застосування wellness-інновацій в індустрії гостинності. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Технічні науки»*. 2020. Т. 31. Ч. 2. № 6. С. 65–69. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-5941/2020-6-2/12>
14. Лукач С. В., Павліш Л. О. Спа-процедури як засіб збереження здоров'я людини // *Сучасні аспекти збереження здоров'я людини : збірник праць XV Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції* (м. Ужгород, 8–9 квітня 2022 р.). Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2022. С. 110–113.
15. Павлюченко О. С., Шапар В. Д. Використання фітобочки в сучасних спа-салонах при готелі. *Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 9. С. 497–499.
16. Парфіненко Т. О. Шляхи підвищення ефективності роботи SPA готелів в умовах пандемії. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2022. № 15. С. 125–130. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2022-15-13>
17. The Routledge Handbook of Health Tourism / Smith M. K., Puczkó L. (Eds.). Taylor & Francis, 2016. 488 p.
18. Silva A. et al. Anti-inflammatory potential of Portuguese thermal waters. *Scientific Reports*. 2020. Vol. 10. Iss. 1. Art. 22313. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41598-020-79394-9>
19. Directive 2009/28/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the promotion of the use of energy from renewable sources and amending and subsequently repealing Directives 2001/77/EC and 2003/30/EC. *Official Journal of the European Union*, 5.6.2009. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0016:0062:en:PDF>
20. Hot Springs & Geothermal Mineral Waters: A User's Guide for the Global Wellness Traveler / Global Wellness Institute. URL: <https://globalwellnessinstitute.org/initiatives/initiative-projects/hot-springs-geothermal-mineral-waters/>
21. Термальні джерела, або гарячі води землі. URL: <https://jak.koshachek.com/articles/termalni-dzherelabo-garjachi-vodi-zemli.html>
22. Global Wellness Economy Monitor (2018). Global Wellness Institute, October. URL: <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/2018-global-wellness-economy-monitor/>
23. Thermal/mineral springs / Global Wellness Institute. URL: <https://globalwellnessinstitute.org/what-is-wellness/thermal-mineral-springs/>
24. Wellness Now a \$4.2 Trillion Global Industry – with 12.8% Growth from 2015-2017 / Global Wellness Institute. URL: <https://globalwellnessinstitute.org/press-room/press-releases/wellness-now-a-4-2-trillion-global-industry/>
25. Revenue of thermal and mineral springs facilities worldwide in 2020, by region / statista. URL: <https://>

- www.statista.com/statistics/695236/revenue-of-thermal-mineral-springs-facilities-worldwide-by-region/
26. The Global Wellness Economy: Looking Beyond COVID / Global Wellness Institute. 2021. 56 p. URL: https://globalwellnessinstitute.org/wp-content/uploads/2022/02/GWI-WE-Monitor-2021_Wellness-Tourism.pdf
27. Market size of the thermal/mineral springs industry worldwide in 2019 and 2020, with a forecast to 2025 (in billion U. S. dollars) / statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/1018576/global-market-size-thermal-mineral-springs-industry/>

REFERENCES

- Alberti, S., Tonolo, A., and De Felip, G. "Preliminary observations on the microbial flora of thermal waters of Viterbo in the nature of sulfobacteria". *Rendiconti-Istituto superiore di sanita*, vol. 22 (1959): 1018-1024.
- Babov, K., Kysylevska, A., and Nikipelova, O. "Likovalni vody: suchasnyi stan mizhnarodnoi ta natsionalnoi normatyvnoi bazy" [Medicinal Waters: The Current State of the International and National Regulatory Framework]. *Standartyzatsiia. Sertyfikatsiia. Yakist*, no. 5 (2011): 3-11.
- Beidyk, O. O. *Rekreatsiino-turystycki resursy Ukrainy: Metodolohiia ta metodyka analizy, terminolohiia, raionuvannia* [Recreational and Tourist Resources of Ukraine: Methodology and Methods of Analysis, Terminology, Zoning]. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichniy tsentr «Kyivskiy universytet», 2001.
- Cherchyk, L. M. "Naukovi pidkhody do klasyfikatsii turystychno-rekreatsiinykh resursiv" [Scientific Approach to the Classification of Tourism and Recreational Resources]. 2015. https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10027/3/klas_ttp.pdf
- "Directive 2009/28/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the promotion of the use of energy from renewable sources and amending and subsequently repealing Directives 2001/77/EC and 2003/30/EC". *Official Journal of the European Union*, June 05, 2009. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0016:0062:en:PDF>
- "Global Wellness Economy Monitor (2018)". *Global Wellness Institute*, October. <https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/2018-global-wellness-economy-monitor/>
- "Hot Springs & Geothermal Mineral Waters: A User's Guide for the Global Wellness Traveler". *Global Wellness Institute*. <https://globalwellnessinstitute.org/initiatives/initiative-projects/hot-springs-geothermal-mineral-waters/>
- Kraievska, A. S., Moroz, O. O., and Hrabovetskyi, B. Ye. *Rekreatsiini resursy sanatorno-kurortnykh pidpriemstv: sutnist ta perspektyvy vykorystannia* [Recreational Resources of Sanatorium-resort Enterprises: Essence and Prospects of Use]. Vinnytsia: VNTU, 2013.
- Lemko, I. S. et al. "Termalni mineralni vody Zakarpattia" [Thermal Mineral Waters of Zakarpattia]. *Medychna hidrolohiia ta rehabilitatsiia*, vol. 1, no. 2 (2003): 91-95. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/41350/11-Lemko.pdf?sequence=1>
- Leoni, E. et al. "Legionellosis associated with Recreational Waters: A Systematic Review of Cases and Outbreaks in Swimming Pools, Spa Pools, and Similar Environments". *International Journal of Environmental Research and Public Health*, art. 1612, vol. 15, no. 8 (2018). DOI: 10.3390/ijerph15081612
- Lukach, S. V., and Pavlish, L. O. "Spa-protsedury yak zasib zberezhenia zdorovia liudyny" [SPA Treatments as a Means of Protecting Human Health]. In *Suchasni aspekty zberezhenia zdorovia liudyny*, 110-113. Uzhhorod: DVNZ «UzhNU», 2022.
- "Market size of the thermal/mineral springs industry worldwide in 2019 and 2020, with a forecast to 2025 (in billion U. S. dollars)". *statista*. <https://www.statista.com/statistics/1018576/global-market-size-thermal-mineral-springs-industry/>
- Marchenko, N. I., and Ditrikh, I. V. "Perspektyvy zastosuvannia wellness-innovatsii v industrii hostynnosti" [Prospects of Wellness Innovation in the Hospitality Industry]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia «Tekhnichni nauky»*, part 2, vol. 31, no. 6 (2020): 65-69. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-5941/2020.6-2/12>
- Paduano, S. et al. "Microbial biodiversity of thermal water and mud in an Italian spa by metagenomics: A pilot study". *Water Science and Technology: Water Supply*, vol. 18, no. 4 (2018): 1456-1465. DOI: <https://doi.org/10.2166/ws.2017.209>
- Parfinenko, T. O. "Shliakhy pidvysychennia efektyvnosti roboty SPA hoteliv v umovakh pandemii" [Ways to Increase the Efficiency of SPA-Hotels in a Pandemic]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriia «Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turyzm»*, no. 15 (2022): 125-130. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2022-15-13>
- Pascoal-Ferreira, P. et al. "Are There Benefits from Thermal Bacteria for Health? The Hydrogenome Role". *Water*, art. 1439, vol. 13, no. 11 (2021). DOI: <https://doi.org/10.3390/w13111439>
- Pavliuchenko, O. S., and Shapar, V. D. "Vykorystannia fitobotchky v suchasnykh spa-salonakh pry hoteli" [The Use of Phytobotchka in Modern SPA Salons at the Hotel]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho kooperatyvnoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Seriia «Ekonomichni nauky»*, no. 9 (2015): 497-499.
- Peresichna, S. M., and Petrova, M. "Tendentsii rozvytku SPA-industrii v Ukraini" [Development Trends of the SPA Industry in Ukraine]. In *Hostynnist, servis, turyzm: dosvid, problemy, innovatsii*, 50-52. Kyiv: Vydavnychiy tsentr KNUKiM, 2020.
- "Revenue of thermal and mineral springs facilities worldwide in 2020, by region". *statista*. <https://www.statista.com/statistics/695236/revenue-of-thermal-mineral-springs-facilities-worldwide-by-region/>
- Rutynskyi, M. "SPA-kurort yak innovatsiinyi typ rekreatsiinykh zakladiv i suspilno-heohrafichni tendentsii rozbudovy merezhi SPA-kurortiv u zakhidnomu rehioni Ukrainy" [SPA-resort as an Innovative Type of Recreational Facilities and Socio-geographic Trends in the Development of a Network of SPA-resorts in the Western Region of Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia «Mizhnarodni vidnosyny»*, iss. 24 (2008): 298-306. <https://infotour.in.ua/rutynsky2.htm>

- Shapovalova, O., and Sapa, Yu. "Suchasni tendentsii rozvytku «SPA» i «WELLNESS» turyzmu" [The Modern Trends in SPA and Wellness Tourism]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya «Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turyzm»*. 2013. <http://international-relations-tourism.karazin.ua/resources/21d6d811ba061fe07b6266655419c44a.pdf>
- Silva, A. et al. "Anti-inflammatory potential of Portuguese thermal waters". *Scientific Reports*, art. 22313, vol. 10, no. 1 (2020). DOI: <https://doi.org/10.1038/s41598-020-79394-9>
- "Termalni dzherela, abo hariachi vody zemli" [Thermal Springs, or Hot Waters of the Earth]. <https://jak.kosh->

- achek.com/articles/termalni-dzherela-abo-garjachi-vodi-zemli.html
- "The Global Wellness Economy: Looking Beyond COVID". *Global Wellness Institute*. 2021. https://globalwellnessinstitute.org/wp-content/uploads/2022/02/GWI-WE-Monitor-2021_Wellness-Tourism.pdf
- "Thermal/mineral springs". *Global Wellness Institute*. <https://globalwellnessinstitute.org/what-is-wellness/thermal-mineral-springs/>
- The Routledge Handbook of Health Tourism. Taylor & Francis, 2016.
- "Wellness Now a \$4.2 Trillion Global Industry – with 12.8% Growth from 2015-2017". *Global Wellness Institute*. <https://globalwellnessinstitute.org/press-room/press-releases/wellness-now-a-4-2-trillion-global-industry/>

УДК 338.2

JEL: I11; I19; L96; O14; O33; O39

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-2-154-167>

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

©2023 ЗІМІНА А. І., РЯБКОВ С. О.

УДК 338.2

JEL: I11; I19; L96; O14; O33; O39

Зіміна А. І., Рябков С. О. Впровадження телекомунікаційних технологій у процес забезпечення медичного обслуговування

У статті досліджено теоретичні та прикладні аспекти забезпечення медичного сервісу засобами телекомунікаційних технологій. Охарактеризовано стан розвитку та застосування телекомунікаційних технологій на ринку медичних послуг у світі та в Україні. Систематизовано методи телекомунікацій, які застосовуються в сучасній системі медичного обслуговування. Визначено ключові важелі впливу на результативність медичного обслуговування населення за рахунок впровадження технологій телемедицини. Встановлено принципи та напрямки взаємодії контрагентів через процедуру надання медичних послуг. Вивчено фактори впливу та показники, які забезпечують результативність надання медичного сервісу. Окреслено рівні управління в забезпеченні медичного обслуговування через телекомунікаційні технології. Охарактеризовано основні форми регулювання процесу надання первинної медичної допомоги в Україні. Визначено сутність ключових форм взаємодії лікар – пацієнт на базі телемедицини. Зазначено структуру методів телемедицини, які забезпечать комплексний підхід до підвищення рівня медичного обслуговування в регіонах України. Запропоновано впровадження телекомунікаційних методів в систему управління медичними закладами. Узагальнено підходи та засоби застосування інструментів телемедицини з урахуванням сучасного стану розвитку соціальної сфери в Україні. Обґрунтовано умови подальшої інтеграції телекомунікаційних технологій в процес медичного обслуговування населення.

Ключові слова: телекомунікаційні технології, телемедицина, управління медичним обслуговуванням, нормативно-правове регулювання медичного обслуговування населення, первинна медична допомога, медична інформаційна система, засоби телекомунікації, електронна система охорони здоров'я, «цифрове» здоров'я.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 26.

Зіміна Анна Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, адміністративного управління та маркетингу, Київський університет ринкових відносин (вул. Березняківська, 26-Б, Київ, 02152, Україна)

E-mail: anushzim@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4911-0054>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/1249246>

Рябков Сергій Олександрович – аспірант кафедри менеджменту, адміністративного управління та маркетингу, Київський університет ринкових відносин (вул. Березняківська, 26-Б, Київ, 02152, Україна), директор ТОВ «Сучасна турбота» (вул. Віталія Шимановського, 2/1, офіс 521, Київ, 02125, Україна)

E-mail: msar@i.ua

UDC 338.2

JEL: I11; I19; L96; O14; O33; O39

Zimina A. I., Riabkov S. O. Introducing the Telecommunication Technologies in the Process of Providing Medical Care

The article explores the theoretical and applied aspects of providing medical services by means of telecommunication technologies. The state of development and application of telecommunication technologies in the market of medical services over the world and in Ukraine is described. The methods of telecommunications, which are used in the modern system of medical care, are systematized. The key levers of influence on the effectiveness of medical care of the population through the introduction of telemedicine technologies are defined. The principles and directions of interaction of counterparties through the procedure for the provision of medical services are identified. The factors of influence and indicators that ensure the effectiveness of the provision of medical services are studied. The levels of management in the provision of medical care through telecommunication technologies are outlined. The main forms of regulation of the process